

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานในวิชาปฏิบัติ

การบริหารการพยาบาล*

THE CONTEXT – BASED LEARNING MODEL IN NURSING ADMINISTRATION PRACTICUM SUBJECT

อัญญา พลดเปลื้อง

Unya Plodpluang

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช

Boromarajonani College of Nursing, Chakriraj, Thailand

E-mail: anya_p12@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน 2) ประสพการณ์การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน และ 3) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ การวิจัยมี 4 ระยะ คือ 1) ศึกษาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน 3) ดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนด และ 4) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมสามเส้า โดยวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการแบบปรากฏการณ์วิทยา มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 16 คน และ 2) พยาบาลพี่เลี้ยง จำนวน 8 คน คัดเลือกแบบเจาะจง รวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และศึกษาวิจัยปริมาณแบบกึ่งทดลอง ประชากรเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 88 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t – test วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา

ผลการวิจัยพบว่า: รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนสถานการณ์ 2) ขั้นศึกษาค้นคว้า 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) ขั้นประยุกต์ใช้ ประสพการณ์การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานมี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น 2) ผู้เรียนสามารถนำแนวทางการทำงานไปประยุกต์ใช้ในอนาคต และ 3) ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สาขาการพยาบาล คะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้หลัง

* Received 13 March 2020; Revised 28 March 2020; Accepted 15 April 2020

ได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้ ผู้สอนควรใช้การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างประสบการณ์แก่นักศึกษาและได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน, วิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล, ผลลัพธ์การเรียนรู้

Abstract

The purpose of this study was to gain 1) The Context – Based Learning Model 2) an understanding the experience of the context – based learning model, and 3) to compare learning outcome Thai Qualification Framework for Bachelor of Nursing Science between before and after learning by context based Learning in nursing administration practicum subject. Research design was employed in 4 phases, which were 1) assessing of the current situation 2) developing the model of context- based learning 3) Implementing the model of context- based learning, and 4) evaluating the model. Triangulation mixed method designs was used. This research was Qualitative approach with hermeneutic phenomenology technique based on the philosophical views as framework. The key informants by purposive selection on criterion mentioned, they consisted of 2 groups: 16 4th nursing students and 8 nurse mentors. Data were collected using document review, focus group and in – depth interview. Quasi – experimental research was used. The population in Quantitative approach was 88 4th nursing students that trained nursing administration practicum subject. Data were analyzed using frequency, percentage, paired t – test and Hermeneutic Phenomenology analysis.

The results showed that: The context-based learning model consists of 4 steps: 1) Determine the situation stage 2) Research stage 3) Educational exchange stage and 4) Application stage. The context- based learning experience of learners composed of 3 themes, which were 1) Practice smoothly 2) Apply the work approach to the future and 3) Learning that responds to learning outcomes. Learning outcome scores of Thai Qualification Framework for Bachelor of Nursing Science after the context- based learning was higher than before

learning at .01 significantly level. The suggestion of this study was the instructors may be applying the context- based learning in nursing teaching and learning for students' work experience and expected learning outcome.

Keywords: Context – Based Learning, Nursing Administration Practicum Subject, Learning Outcome

บทนำ

คนเป็นทุนสังคมที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากคนมีบทบาทเป็นทั้งผู้พัฒนาและผู้ได้รับผลจากการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพคนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาศักยภาพคนในทุกมิติ จึงเป็นการพัฒนาที่มีคุณภาพยั่งยืน วิทยาลัยพยาบาลเป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลสู่สถานบริการสุขภาพ จำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาจากเดิมที่มีผู้สอนเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในลักษณะการบรรยายหรืออธิบายโดยให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้สอนต้องการถ่ายทอดนั้น ไม่สามารถสร้างระบบการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการถ่ายโอนความรู้และทักษะที่มีประสิทธิภาพได้ (Shreeve, 2008) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลจากประสบการณ์จริง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ที่จัดประสบการณ์และสนับสนุนการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult directed learning) ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีประสบการณ์และเกิดทักษะการเรียนรู้จากพื้นที่จริง การจัดการเรียนโดยใช้บริบทเป็นฐาน (context – based learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สืบเสาะหาความรู้ โดยเอาสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเข้ามาให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิด กฎและทฤษฎี ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนเข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (De Jong, O., 2006) โดยการจัดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เน้นการเรียนรู้ที่อาศัยการบูรณาการเนื้อหาเข้ากับสถานการณ์ที่เหมาะสม (พัชรมัย นิมละอ, 2559) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการนำไปใช้พร้อม ๆ กัน ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้คือ การอภิปรายกลุ่มย่อย ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์ที่อยู่ในบริบท มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดเพื่อตรวจสอบความรู้เดิม (ศุภกร สุขยิ่ง และคณะ, 2560) จากนั้นผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม มีการวางแผนในการแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ๆ หรือคิดเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายคลึงกัน โดยมีผู้สอนคอยชี้แนะ

การผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพพยาบาล และ มีความสามารถด้านวิชาการ ทักษะเชิงวิชาชีพ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้สอนพึงมี

กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและผู้ใช้บริการบนพื้นฐานความเอื้ออาทร ภายใต้บริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ยึดถือข้อมูล ที่ศึกษาจากสภาพจริง เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะมีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ทักษะทางปัญญา ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะการปฏิบัติการพยาบาล สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2557) และตอบสนองการเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (TQF) ทั้งนี้ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 มีความพร้อมในการวิเคราะห์สถานการณ์ตามบริบทและสถานการณ์ที่หลากหลายจึงควรได้รับการฝึกฝนทักษะการเรียนรู้จากพื้นที่จริง การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ดังนี้
 - 1.1 วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล สาระรายวิชาที่นักศึกษาต้องได้รับการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายรายวิชา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Learning objective) เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และการประเมินผลการฝึกปฏิบัติการบริหารการพยาบาล
 - 1.2 ประชุมผู้เกี่ยวข้องได้แก่ รองวิชาการ หัวหน้าภาควิชา พยาบาลพี่เลี้ยง และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้บริบทเป็นฐาน

2. ขั้นตอนที่ 2 กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน

2.1 กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องจุดมุ่งหมายรายวิชา ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ หัวหน้าเวร หัวหน้าที่ม สมาชิกทีม และบทบาทผู้นำการพยาบาลในหอผู้ป่วย

2.2 กำหนดใบงาน ได้แก่ บันทึกการเรียนรู้บทบาทหัวหน้าเวร บันทึกการเรียนรู้บทบาทสมาชิกทีม

2.3 เตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียนและพยาบาลพี่เลี้ยง ดังนี้

2.3.1 เตรียมความพร้อมแก่พยาบาลพี่เลี้ยง โดยอธิบายวิธีการสอนในคลินิกตามแผนการสอนเรื่อง การจัดอัตรากำลังพยาบาลในการขึ้นปฏิบัติงาน และการวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยตามสภาพอาการของผู้ป่วยและสภาพแวดล้อมจริงของผู้ป่วย การประยุกต์ใช้บริบทของผู้ป่วยตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง แนวทางการสะท้อนคิดผ่านใบงานการบันทึกของนักศึกษาในบทบาทหัวหน้าเวร หัวหน้าที่ม และสมาชิกทีม แนวทางการวิเคราะห์ห้องกรพยาบาลตามบริบทของพื้นที่ด้วย SWOT analysis แนวทางการใช้และประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล

2.3.2 เตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียน โดยอธิบายแนวทางการเรียนรู้ผ่านใบงานการบันทึกของนักศึกษาในบทบาทหัวหน้าเวร หัวหน้าที่ม และสมาชิกทีม แนวทางการวิเคราะห์ห้องกรพยาบาลตามบริบทของพื้นที่ด้วย SWOT analysis และแนวทางการประเมิน

2.4 กำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย

2.4.1 หัวหน้าพยาบาลให้ข้อมูลต่อผู้เรียนเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ ยุทธศาสตร์และการบริหารของกลุ่มการพยาบาล อาทิ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วมขององค์กร การดำเนินการทางการพยาบาลเพื่อการรับรองคุณภาพของโรงพยาบาล แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service plan) และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4.2 หัวหน้าหอผู้ป่วยให้ข้อมูลต่อผู้เรียนเกี่ยวกับอัตรากำลัง แผนงานของหอผู้ป่วย แนวทางการบริหารความเสี่ยง สอนวิธีการจัดอัตรากำลังพยาบาลในการขึ้นปฏิบัติงานของพยาบาล สอนการวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยตามสภาพอาการของผู้ป่วยและสภาพแวดล้อมจริงของผู้ป่วย

2.4.3 ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการของหอผู้ป่วย และบริบทของพื้นที่

2.4.4 ผู้เรียนประชุมกลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ห้องศัลยกรรมตามบริบทของพื้นที่ และโรงพยาบาล ด้วย SWOT analysis โดยได้รับการเสนอแนะจากหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลพี่เลี้ยง

2.4.5 ผู้เรียนเสนอโครงการพัฒนาต่อหัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลพี่เลี้ยง และอาจารย์ผู้สอน ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ และสะท้อนผลการเรียนรู้

2.4.6 พยาบาลพี่เลี้ยง และอาจารย์ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้

2.5 จัดทำเอกสารประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน และแบบประเมินทักษะของผู้เรียน

2.5.1 คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ประกอบด้วย ข้อมูลรายวิชา การออกแบบการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการประเมินผล จากนั้นเสนอคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานในรายวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาลให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา ด้านการศึกษา และด้านบริหารการพยาบาล ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะและจัดทำเป็นคู่มือการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

2.5.2 แบบประเมินทักษะของผู้เรียน ประกอบด้วย แบบประเมินพฤติกรรม การปฏิบัติงานของนักศึกษา แบบวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารการพยาบาลและการพัฒนาองค์กรพยาบาล แบบประเมินการปฏิบัติบทบาทหัวหน้าเวร แบบประเมินการปฏิบัติบทบาทหัวหน้าทีม แบบประเมินการนำเสนอรายงาน แบบประเมินการปฏิบัติบทบาทสมาชิกทีม

2.6 ผู้วิจัยติดตามการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนและร่วมรับฟังการสะท้อนการจัดการเรียนการสอนนี้จากพยาบาลพี่เลี้ยง

3. ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนด

3.1 กำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย

3.1.1 หัวหน้าพยาบาลให้ข้อมูลต่อผู้เรียนเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ ยุทธศาสตร์และการบริหารของกลุ่มการพยาบาล อาทิ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วมขององค์กร การดำเนินการทางการพยาบาลเพื่อการรับรองคุณภาพของโรงพยาบาล แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service plan) และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 หัวหน้าหอผู้ป่วยให้ข้อมูลต่อผู้เรียนเกี่ยวกับอัตราากำลัง แผนงานโครงการของหอผู้ป่วย แนวทางการบริหารความเสี่ยง สอนวิธีการจัดอัตรากำลังพยาบาลในการขึ้นปฏิบัติงานของพยาบาลตามแนวทางที่สภาการพยาบาลกำหนด สอนการวางแผนการจำหน่ายผู้ป่วยตามสภาพอาการของผู้ป่วยและสภาพแวดล้อมจริงของผู้ป่วย

3.1.3 ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของหอผู้ป่วยและบริบทของพื้นที่

3.1.4 ผู้เรียนประชุมกลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์องค์กรพยาบาลตามบริบทของพื้นที่ และโรงพยาบาล ด้วย SWOT analysis โดยได้รับการเสนอแนะจากหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลพี่เลี้ยง

3.1.5 ผู้เรียนเสนอโครงการพัฒนาต่อหัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลพี่เลี้ยง และอาจารย์ผู้สอน และผู้สอนให้ข้อเสนอแนะ

3.1.6 พยาบาลพี่เลี้ยง และอาจารย์ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้

3.2 ผู้วิจัยติดตามการจัดการการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนและร่วมรับฟังการสะท้อนการจัดการเรียนการสอนนี้จากพยาบาลพี่เลี้ยง

4. ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน
การประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล และสรุปเป็นแนวทางปฏิบัติ ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์การศึกษากับนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลพี่เลี้ยง เพื่อขอความร่วมมือในการประเมินประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล การประเมินผลการศึกษา ทั้งนี้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล จำนวน 16 คน และ 2) พยาบาลพี่เลี้ยงในหอผู้ป่วย ที่ดูแลนักศึกษาฝึกปฏิบัติวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล จำนวน 8 คน คัดเลือกแบบเจาะจง โดยให้มีความคละกันของ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และแผนกผู้ป่วย ยินดีให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารใบงาน การสนทนากลุ่ม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่สำคัญและต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม และใช้การบันทึกเสียงสิ้นสุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความอิ่มตัว พัททกษสิทธิผู้ให้ข้อมูลด้วยการให้สิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อข้องใจ ในการวิจัยอย่างเต็มที่ ทั้งด้านความพร้อมในการให้ข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถเลื่อนนัดหรือถอนตัวจากการให้สัมภาษณ์ได้ และรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยหลีกเลี่ยงการใช้นามจริงโดยใช้รหัสในการจัดเก็บข้อมูล

ในส่วนการศึกษาเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – experimental research) ประชากรที่ศึกษากำหนดคุณสมบัติ คือเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล จำนวน 88 คน และยินดี

เข้าร่วมในการวิจัย โดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติวิชาการบริหารการพยาบาล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่ม ในประเด็นความสำคัญของบริบทต่อการเรียนรู้ ความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องและการตีความโดยใช้ขั้นตอนของ Lincoln and Guba ด้วยการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยในการศึกษาอย่างมีขั้นตอน (Dependability) นำเสนอข้อมูลอย่างละเอียด ครบถ้วน และครอบคลุมตรงตามข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Credibility) (Lincoln, Y.S. and Guba, E.G., 1985) โดยสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล และให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยในประเด็นที่ค้นพบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาลของ จรัสศรี เพ็ชรคง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และการทดสอบค่าความเชื่อมั่นในกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันได้ค่าความเชื่อมั่น .84 นำมาใช้กับกลุ่มประชากร แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 44 ข้อ ประกอบด้วย ผลลัพธ์การเรียนรู้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม จำนวน 11 ข้อ 2) ด้านความรู้ จำนวน 7 ข้อ 3) ด้านทักษะทางปัญญา จำนวน 6 ข้อ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ จำนวน 6 ข้อ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 10 ข้อ และ 6) ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ จำนวน 4 ข้อ (จรัสศรี เพ็ชรคง, 2556)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับพยาบาลพี่เลี้ยง เพื่อขอความร่วมมือในการศึกษาและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงตามที่เกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นจึงขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอเวลาในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม และขออนุญาตบันทึกเสียง สิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อข้อมูลที่ได้มีความอิ่มตัว (Saturated data)

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยให้สิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อข้องใจในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถเลื่อนนัดหรือถอนตัวจากการให้สัมภาษณ์ได้ทุกขณะ และรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล โดยหลีกเลี่ยงการใช้นามจริงโดยใช้รหัสในการจัดเก็บข้อมูล การวิจัยนี้ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัช

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา วิเคราะห์ตามแนวคิดของ Miles, M. B. & Huberman, A. M. เป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ย่อข้อมูล ด้วยการจัดการข้อมูลให้มีระเบียบ โดยตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาออก เหลือไว้เฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษา จากนั้นเชื่อมโยงข้อมูลตามแนวคิดของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐาน และนำเสนอข้อมูลที่ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อสื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น 2) แสดงข้อมูล ด้วยการนำเสนอข้อมูลที่จัดระเบียบไว้แล้วอย่างเป็นหมวดหมู่ด้วยวิธีการพรรณนา และแสดงข้อความที่ได้จัดหมวดหมู่ไว้แล้ว และ 3) หาข้อสรุปโดยการตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของการวิจัย ด้วยการตีความข้อสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อให้ได้ประเด็นหลักของเนื้อหา (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994)
2. การศึกษาเชิงปริมาณ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ในวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ด้วย Paired t – test

ผลการวิจัย

จากการศึกษาได้ผลการวิจัย ที่จำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล เมื่อจัดทำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานในวิชาการบริหารการพยาบาลจนแล้วเสร็จ จึงได้ส่งร่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาดำเนินการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และได้ปฐมนิเทศการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บริบทเป็นฐาน โดยอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนต่าง ๆ กิจกรรม ใบงาน แหล่งค้นคว้า

การประเมินผล ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน มีการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ ในขั้นนี้เป็นการนำเข้าสู่การเรียนรู้ โดยผู้สอนหัวหน้าพยาบาลหรือพยาบาลพี่เลี้ยงนำเสนอข้อมูล สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ของพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย สนใจใคร่รู้ในเรื่องที่ได้รับรู้ เรื่องที่ผู้เรียนสนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่อยู่ในช่วงเวลานั้นหรือเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนประสบแล้วเกิดการเชื่อมโยงกับความรู้อื่นที่ผู้เรียนรับรู้มาก่อน

1.2 ขั้นศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษา ค้นคว้า สืบค้นข้อมูลทั้งจากผู้รู้ในบริบทนั้น ๆ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้หรือแนวคิดใหม่ ๆ นอกเหนือจากประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม

1.3 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการทำความเข้าใจในบริบทที่ได้กับแนวคิดอื่น ๆ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้อธิบายและหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทที่ได้ศึกษา

1.4 ขั้นประยุกต์ใช้ข้อค้นพบกับสถานการณ์อื่น ๆ ในขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ขยายความรู้หรือข้อค้นพบเพื่อประยุกต์ใช้หรือใช้แก้ไขสถานการณ์ที่เผชิญในบริบทต่าง ๆ ได้

บทบาทผู้สอน ประกอบด้วย 1) กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องจุดมุ่งหมายรายวิชา 2) กำหนดใบงาน 3) วิธีการสอน กำหนดแผนการสอนในคลินิก ที่สอดคล้องตามสภาพอาการของผู้ป่วยและสภาพแวดล้อมจริงของผู้ป่วย และการประยุกต์ใช้บริบทของผู้ป่วยตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง 4) สะท้อนคิดผ่านใบงานการบันทึกของนักศึกษา 5) กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ห่องค์กรพยาบาลตามบริบทของพื้นที่ และ 6) ประเมินผลการเรียนรู้

บทบาทผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ทำความเข้าใจต่อใบงานการบันทึกของนักศึกษา 2) วิเคราะห์ห่องค์กรพยาบาลตามบริบทของพื้นที่ ด้วย SWOT analysis และ 3) ทำความเข้าใจต่อการประเมินผล

วิธีการสอน การจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ ผู้สอนกำหนดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย ผู้สอนให้ข้อมูลต่อผู้เรียนเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ ยุทธศาสตร์และการบริหารของกลุ่มการพยาบาล อาทิ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วมขององค์กร การดำเนินการทางการพยาบาลเพื่อการรับรองคุณภาพของโรงพยาบาล แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ อัตราค่าจ้าง แผนงานโครงการของหอผู้ป่วย แนวทางการบริหารความเสี่ยง สอนในคลินิกตามสภาพของผู้ป่วยและสภาพแวดล้อมจริงของผู้ป่วย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของหอผู้ป่วยและบริบทของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและร่วมกันวิเคราะห์ห้วงศักราชพยาบาลตามบริบทของพื้นที่ และโรงพยาบาลด้วย SWOT analysis โดยได้รับการเสนอแนะจากหัวหน้าหอผู้ป่วย

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นเสนอแนวทางการพัฒนา ผู้เรียนเสนอแนวทางการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของพื้นที่ โดยเสนอแผนงาน/โครงการพัฒนาต่อหัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยพยาบาลพี่เลี้ยง และอาจารย์ผู้สอนสะท้อนผลการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้

2. ประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

ผู้ให้ข้อมูลมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 16 คน ที่ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติการบริหารการพยาบาล ในปีการศึกษา 2560 จำแนกเป็น เพศชาย 1 คน เพศหญิง 15 คน อายุช่วงระหว่าง 22 – 23 ปี และกลุ่มพยาบาลพี่เลี้ยงในโรงพยาบาลแหล่งฝึก จำนวน 8 คน จากการศึกษาการเรียนรู้ที่ใช้บริบทเป็นฐานทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ ได้ข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญ 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1 ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น การเรียนรู้ที่ใช้บริบทเป็นฐานทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น เนื่องจากเมื่อได้รับข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของพื้นที่ ผู้เรียนจะทำความเข้าใจ และปรับตัวตามแบบฉบับของตนเอง ได้แก่ หาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น และคลายความกังวล ดังคำพูด

“ถ้าเราทราบบริบทของโรงพยาบาลและหอผู้ป่วยที่ไปฝึกงานก่อน จะทำให้เราเข้าใจระบบการทำงานของพื้นที่นั้น ๆ ได้เตรียมความพร้อมของตนเอง ปรับตัวเกี่ยวกับการทำงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น และได้นำมาข้อมูลพื้นฐานนั้น ๆ มาใช้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งขององค์กร เป็นข้อมูลในการฝึกปฏิบัติงาน และต่อยอดได้”

“การใช้วิธีการเรียนแบบนี้ทำให้เรารู้ข้อมูลว่าโรงพยาบาลที่เราฝึก มีโรคอะไรที่เป็นโรคห้าอันดับแรกของพื้นที่นั้น เมื่อเรารู้ เราก็ไปศึกษาเพิ่มเติม เปิดหาอ่านเพิ่มเติมก่อนที่จะขึ้นฝึกปฏิบัติ ทำให้เราพร้อมและสะดวกในการฝึกงานมากขึ้น เวลาพี่ที่ติ๊กถามก็ตอบได้ ไม่ถูกดุ”

สอดคล้องกับนักศึกษาอีก 2 คนที่พูดว่า “ในการศึกษาวิชาปฏิบัติการบริหารการพยาบาล พอเราเข้าใจบริบทของแหล่งฝึก นอกจากจะช่วยให้รู้สึกกังวลน้อยลงแล้วเรายังสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพราะเราได้เตรียมความพร้อมของตนเองได้อย่างตรงกับบริบทของแหล่งฝึก”

“รู้สึกดีและชอบการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน และมีความสำคัญมาก เพราะแหล่งฝึกแต่ละที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นบริบทของพื้นที่แต่ละที่ก็แตกต่างกันออกไป ถ้าเราได้รู้

ก็จะสามารถปรับตัวหรือหาข้อมูลที่ยังขาดอยู่มาปรับใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน รวมไปถึงการทำงานได้”

การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมตัวต่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม ดังคำพูด

“เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญมาก เพราะในการฝึกงานถ้าเรารู้ถึงบริบทของพื้นที่ก่อนเริ่มฝึกปฏิบัติงาน จะสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว”

“การเรียนรู้ต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอเพื่อให้เข้ากับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ ผู้เรียนจึงต้องมีข้อมูลที่เป็นบริบทของพื้นที่ เพื่อที่จะได้ให้การพยาบาลและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ”

2.2 ผู้เรียนสามารถนำแนวทางการทำงานไปประยุกต์ใช้ในอนาคต การเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐานทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในสถานการณ์การทำงานในบริบทที่แตกต่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลในแต่ละพื้นที่ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต ดังคำพูด

“ได้เรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์การทำงานของพยาบาลในบริบทที่แตกต่างกัน และเมื่อได้นำความรู้ที่แต่ละกลุ่มมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เข้าใจในบริบทของสถานที่อื่นด้วย เราก็สามารถนำประสบการณ์ในแต่ละที่ไปปรับใช้ในอนาคตได้ด้วย”

“เรียนรู้แบบนี้มีความสำคัญกับการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เนื่องจากหากเราทราบบริบทของพื้นที่จะทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น และทราบปัญหาอุปสรรคหรือจุดแข็งขององค์กร การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ทำให้ได้เรียนรู้กับสิ่งที่ป็นจริงรอบตัว และได้มองเห็นองค์กรทั้งด้านดี และด้านที่ควรพัฒนาเหมือนกับเราเป็นพยาบาลจริง ๆ”

สอดคล้องกับนักศึกษาอีก 2 คนที่พูดว่า “ถ้าเราทราบข้อมูลที่เป็นบริบทของพื้นที่ที่เราฝึกปฏิบัติงาน จะมีผลต่อการเตรียมความพร้อมความรู้ในการฝึกปฏิบัติงานเช่น ลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ โรคที่พบบ่อย การสื่อสารของประชากร เนื่องจากอาจมีชาวต่างชาติมารับการรักษา”

“การเรียนรู้แบบนี้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีมาก เพราะทำให้ได้รู้และฝึกในรูปแบบของการทำงานที่เหมือนกับอนาคตจริง ๆ และรู้สึกว่าได้ทำงานเป็นพยาบาลจริง ๆ การเรียนรู้ในบริบทนั้น ๆ ทำให้ได้ฝึกฝนตามตำแหน่งในสถานการณ์จริง ยิ่งทำให้สนใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้มากขึ้นเพื่อนำไปใช้ได้ตอนที่เป็นพยาบาลในอนาคต”

“รู้สึกดี มีความสุขเข้าใจการปฏิบัติงาน เพราะได้เห็นหน้าที่ IN charge, Leader และ Member ได้อย่างชัดเจน ได้เรียนรู้ระบบการทำงานของพยาบาล มองเห็นการทำงานของ

เราในอนาคตได้ชัดเจนขึ้น ได้ใช้ทักษะทางการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยร่วมกับพี่พยาบาลและแพทย์”

2.3 ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สาขาการพยาบาล การเรียนรู้ที่ใช้บริบทเป็นฐานทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สาขาการพยาบาล ได้วิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์ตามบริบทของพื้นที่ ได้วางแผนในการแก้ไขปัญหาโดยใช้การทำงานเป็นทีม ดังคำพูด “การเรียนรู้แบบนี้ทำให้เกิดการวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาตามบริบทของพื้นที่ ตามองค์กรนั้น ๆ ได้นำจุดแข็ง จุดอ่อนและอุปสรรค มาแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน กับพี่พยาบาลเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีมและยังได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

“มีการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบ ต้องขึ้นฝึกงานตรงต่อเวลา และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ในด้านความรู้ก็ได้ความรู้จากพี่บัณฑิตผู้ป่วยมากขึ้น ได้ค้นคว้าในสิ่งที่เราไม่รู้เพิ่มขึ้น และได้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับผู้ป่วยศัลยกรรมกระดูก และการผ่าตัดแบบต่าง ๆ”

สอดคล้องกับผู้เรียนคนที่เรียนรู้การทำงานเป็นทีมพยาบาล ทำให้ได้เรียนรู้การมีสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมทีมและได้เรียนรู้ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ดังพูดว่า

“การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติมุ่งเน้นและกำหนดมาตรฐานไว้หลายด้าน ซึ่งมีด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ว่าเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมทั้งในบทบาทผู้นำและสมาชิกทีมการพยาบาลทีมสุขภาพและทีมในชุมชนของระบบบริการสาธารณสุขทุกระดับตามบริบทหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งการเรียนรู้ที่ใช้บริบทเป็นฐานนี้ช่วยให้เรามีทักษะและทำงานได้อย่างเหมาะสม”

สอดคล้องกับผู้เรียนอีก 2 คนที่กล่าวถึงการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในการฝึกปฏิบัติงานว่า

“ในการฝึกครั้งนี้ได้ทั้งความรู้ทางการพยาบาล ทักษะทางการพยาบาล การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจในการดูแลผู้ป่วยในฐานะหัวหน้าเวรได้เรียนรู้คำศัพท์ทางการแพทย์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นศัพท์ที่แพทย์สั่งเพื่อให้การพยาบาลที่ถูกต้อง ทั้งคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการเตรียมผู้ป่วยผ่าตัดและกลับจากห้องผ่าตัด ซึ่งได้ใช้ภาษาอังกฤษในวิชาชีพเพิ่มขึ้น”

“การฝึกครั้งนี้ได้ความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม เพราะปกติเรียนทฤษฎียังไม่ค่อยเข้าใจ แต่พอมาฝึกปฏิบัติโดยใช้บริบทเป็นฐานทำให้เข้าใจมากขึ้น ได้ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น ได้เรียนรู้คำศัพท์โรคต่าง ๆ เพราะต้องรับส่งเวรเอง ต้องเข้าใจว่าคำศัพท์นี้คือโรคอะไร”

3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ระหว่าง 22 – 24 ปี มีอายุเฉลี่ย 23.38 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน คะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนได้รับโปรแกรม มีคะแนนระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 28.068) ในขณะที่หลังได้รับโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยดีขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 27.411) และคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p = .000$) ดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาลก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน ($n = 88$)

ตัวแปรที่ศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P – value
ก่อนทดลอง	3.48	28.068	-14.117	87	.000
หลังทดลอง	3.52	27.411			

อภิปรายผล

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน มีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกำหนดสถานการณ์ ในขั้นนี้เป็นการนำเข้าสู่การเรียนรู้ โดยผู้สอน หัวหน้าพยาบาลหรือพยาบาลพี่เลี้ยงนำเสนอข้อมูลสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ของพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย สนใจใคร่รู้ในเรื่องที่ได้รับรู้ เรื่องที่ผู้เรียนสนใจอาจมาจากเหตุการณ์ที่อยู่ในช่วงเวลานั้นหรือเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนประสบแล้วเกิดการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนรับรู้มาก่อน 2) ขั้นศึกษาค้นคว้า ในขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษา ค้นคว้า สืบค้นข้อมูลทั้งจากผู้รู้ในบริบทนั้น ๆ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้หรือแนวคิดใหม่ ๆ นอกเหนือจากประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการทำความเข้าใจในบริบท

ที่ได้กับแนวคิดอื่น ๆ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้อธิบายและหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทที่ได้ศึกษา 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ในขั้นนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้ขยายความรู้หรือข้อค้นพบเพื่อประยุกต์ใช้หรือใช้แก้ไขสถานการณ์ที่เผชิญในบริบทต่าง ๆ ได้ จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานในวิชาการบริหารการพยาบาลในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน คะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาลก่อนได้รับโปรแกรม มีคะแนนระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ในขณะที่หลังได้รับโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยดีขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และคะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรมัย นิมลลอ ที่ใช้แนวคิดจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานที่มีต่อทัศนคติชีววิทยาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละความเข้าใจต่อทัศนคติชีววิทยาผ่านเกณฑ์ (พัชรมัย นิมลลอ, 2559) สอดคล้องกับ เกื้อกุล สายธิไชย และคณะ ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน มีความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา มีความคิดสร้างสรรค์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ผู้สอนเป็นผู้ที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยยกสถานการณ์หรือบริบทในที่ศึกษา และนำนักศึกษาให้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ และช่วยชี้ประเด็นที่นักศึกษายังวิเคราะห์ไม่ครอบคลุม (เกื้อกุล สายธิไชย และคณะ, 2559) ดังการศึกษาของศุภกร สุขยิ่ง และคณะ ที่ครูใช้ชาวเข้าสู่บทเรียนโดยนักเรียนร่วมกันระบุปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา สู่การตั้งคำถามการหาความรู้และออกแบบการทดลองที่เหมาะสม นำไปสู่การทดลองหาคำตอบ จากนั้นนักเรียนนำเสนอผลการทดลองและความรู้ที่ค้นพบเชื่อมโยงกับปัญหา (ศุภกร สุขยิ่ง และคณะ, 2560) จะเห็นได้ว่าครูนำข่าวมากระตุ้นให้นักเรียนได้วิเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้สู่สังคมซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สืบเสาะหาความรู้ (McLellan, H., 1996) การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน จะช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างความ

เข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเองจากความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้พบเห็นผ่านสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันกับความรู้หรือประสบการณ์เดิม จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ต้องไม่ใช่เพียงการสมมติในห้องเรียน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด และควรเป็นบริบทหรือสภาพแวดล้อม ในขณะที่เรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการสังสมประสบการณ์ใหม่เพื่อโต้แย้งความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ทำให้ละจากความเชื่อเดิมหันมายึดถือความเชื่อ หรือค่านิยมใหม่ ที่เรียกว่ากระบวนการทศน์ใหม่ ทำให้เป็นคนที่มีความคิดเชิงกระบวนการทศน์ที่ชัดเจน และเกิดการเรียนรู้เชิงกระบวนการทศน์ใหม่ได้ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2558) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้กระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้อยากเรียน ที่จะนำไปสู่การกระตือรือร้นที่จะสืบค้น รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อสมมติฐานคำตอบที่คุ้นเคย พบเจอจากประสบการณ์เดิมใกล้ตัว มุ่งไปที่ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และข้ามการเรียนรู้แบบท่องจำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตที่คนในสังคมพึงมีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัว การสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม การใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน (นิทรา และคณะ, 2555) โดยนำบริบทมาเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ให้มากขึ้น และใช้ประสบการณ์พื้นฐานความรู้ที่สั่งสมมา นำไปสู่การแลกเปลี่ยนประเด็นความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อน เพื่อสรุปเป็นความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลในสถานบริการที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่รวมถึงใช้เพื่อการพัฒนางานหรือแก้ไขปัญหาต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดสถานการณ์ เป็นการนำเข้าสู่การเรียนรู้ โดยผู้สอนนำเสนอข้อมูลสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ของพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย สนใจใคร่รู้ในเรื่องที่ได้รับรู้ แล้วเกิดการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนรับรู้มาก่อน 2) ขั้นศึกษาค้นคว้า โดยให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า สืบค้นข้อมูลทั้งจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้หรือแนวคิดใหม่ ๆ นอกเหนือจากประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้อภิปราย แลกผล สรุปผล ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทนั้น ๆ กับแนวคิดอื่น มีการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้อธิบายและหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทที่ได้ศึกษา 4) ขั้นเสนอแนวทางการพัฒนา เป็นการให้ผู้เรียนขยายความรู้หรือข้อค้นพบเพื่อประยุกต์ใช้แก้ไขสถานการณ์ที่เผชิญในบริบทต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. จากผลจากการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาพยาบาล ก่อนและหลังได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐาน แตกต่างกันและมีคะแนนเฉลี่ยดีขึ้น หลังได้รับการใช้รูปแบบฯ ดังนั้นผู้สอนควรประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติการพยาบาล เพื่อตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา

2. จากผลจากการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนกำหนดสถานการณ์ 2) ขั้นศึกษาค้นคว้า 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) ขั้นเสนอแนวทางการพัฒนา และผู้สอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงควรจัดกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในประสบการณ์ที่มีคุณค่าของแต่ละบุคคล และจัดให้ผู้เรียนได้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมในบริบทจริง เพื่อกระตุ้นความคิดในมุมมองต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจตนเองและเข้าใจต่อเหตุผลของผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อกุล สายธิไชย และคณะ. (2559). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขั้นพื้นฐาน และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(4), 28-41.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2558). บทบาทของครูในอนาคต: เตรียมผู้เรียนให้สอนตนเองได้ต่อไป. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 1(1), 1-8.
- จรัสศรี เพ็ชรคง. (2556). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานการอุดมศึกษาสาขาการพยาบาล ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช. ใน *โครงการวิจัย ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวช*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช.
- นิทรา กิจธีระวุฒิมังษ์ และภูติทิ เตชาติวัฒน์. (2555). การจัดการเรียนโดยใช้บริบทเป็นฐาน: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จของนโยบายโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 26(1), 87-89.
- ประสาธน์ เนิ่งเฉลิม. (2557). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม: อภิชาดการพิมพ์.
- พัชรมัย นิมละอ. (2559). ผลการใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เป็นฐานที่มีต่อความเข้าใจมโนทัศน์ชีววิทยาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิทยาศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศุภกร สุขยิ่ง และคณะ. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการใช้ข่าวเป็นสื่อ เรื่อง สภาพสมมูลเพื่อพัฒนาการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 18(2), 31-44.
- De Jong, O. (2006). Context - based chemical education: How to improve it? *Chemical Education International*, 8(1), 1-7.
- Lincoln, YS. & Guba, EG. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- McLellan, H. (1996). *Situated Learning Perspectives*. Englewood Cliffs: NJ Educational Technology Publications.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Shreeve. (2008). Beyond the Didactic Classroom: Educational Models to Encourage Active Student Involvement in Learning. *Journal of Chiropractic*, 22(1), 23-28.